

Міністерство освіти і науки України

МЕТОДИЧНА
ЛІТЕРАТУРА

Харківський
національний
університет
імені В. Н. Каразіна

ДИПЛОМНА РОБОТА

Методичні рекомендації до виконання
для студентів напрямку підготовки
6.030203 – «Міжнародні економічні відносини»;
рівень вищої освіти – бакалавр

Харків – 2016

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

ДИПЛОМНА РОБОТА

Методичні рекомендації до виконання
для студентів напряму підготовки 6.030203 –
«Міжнародні економічні відносини»;
рівень вищої освіти – бакалавр

Харків – 2016

УДК 378.091.33-028.21(057.8)

ББК 74.58я73

Д46

Рецензенти:

В. Б. Родченко – доктор економічних наук, професор кафедри економіки та менеджменту Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна;

Н. Г. Дуна – кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародної економіки та світового господарства Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

*Затверджено до друку рішенням Науково-методичної ради
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
(протокол № 2 від 25.02.2016 р.)*

Д 46 **Дипломна** робота : методичні рекомендації до виконання (для студентів напряму підготовки 6.030203 – «Міжнародні економічні відносини»; рівень вищої освіти – бакалавр / уклад. А. П. Голіков, Л. І. Григорова-Беренда, Н. А. Казакова та ін. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2016. – 36 с.

Видання містить загальні рекомендації до виконання дипломних робіт для студентів 4 курсу напряму підготовки 6.030203 – «Міжнародні економічні відносини» (рівень вищої освіти – бакалавр), а саме: вимоги та пояснення щодо структури дипломної роботи, змісту окремих розділів, оформлення роботи в цілості та її складових елементів, порядку рецензування роботи, допуску до захисту та захисту випускних кваліфікаційних робіт.

УДК 378.091.33-028.21(057.8)

ББК 74.58я73

© Харківський національний університет
імені В. Н. Каразіна, 2016

© Голіков А. П., Григорова-Беренда Л. І.,
Казакова Н. А., Касьян С. А., Ханова О. В., уклад., 2016

© Дончик І. М., макет обкладинки, 2016

Навчальне видання

Голіков Артур Павлович
Казакова Надія Артурівна
Григорова-Беренда Лариса Іванівна

Касьян Світлана Анатоліївна
Ханова Олена В'ячеславівна

ДИПЛОМНА РОБОТА

Методичні рекомендації до виконання
(для студентів напряму підготовки 6.030203 –
«Міжнародні економічні відносини»;
рівень вищої освіти – бакалавр)

Коректор *С. В. Гончарук*
Комп'ютерне верстання *В. В. Савінкова*
Макет обкладинки *І. М. Дончик*

Формат 60х84/16. Ум. друк. арк. 2,03. Тираж 100 пр. Зам № 11/16.

Видавець і виготовлювач

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
61022, м. Харків, майдан Свободи, 4.

Свідцтво субекта видавничої справи ДК № 3367 від 13.01.2009

Видавництво ХНУ імені В. Н. Каразіна

Тел. 705-24-32

ЗМІСТ

Вступ.....	4
1. Збір та обробка фактичного матеріалу.....	6
2. Структура та зміст дипломної роботи.....	7
2.1. Титульний аркуш.....	8
2.2. Зміст.....	8
2.3. Вступ.....	8
2.4. Основна частина.....	10
2.5. Висновки.....	11
2.6. Список використаних джерел.....	11
2.7. Додатки.....	12
3. Оформлення дипломної роботи.....	12
3.1. Оформлення тексту.....	12
3.2. Оформлення елементів тексту.....	13
3.3. Нумерація сторінок.....	13
3.4. Оформлення ілюстрацій.....	14
3.5. Оформлення таблиць.....	14
3.6. Формули.....	14
3.7. Посилання на джерела.....	15
3.8. Оформлення списку використаних джерел.....	15
3.9. Оформлення додатків.....	16
4. Рецензування дипломної роботи.....	16
5. Порядок допуску до захисту.....	17
6. Захист випускних кваліфікаційних робіт.....	17
Додатки.....	20
Додаток А. Типова тематика дипломних робіт.....	20
Додаток Б. Приклад оформлення титульного аркуша.....	26
Додаток В. Приклад оформлення завдання до дипломної роботи...	27
Додаток Г. Приклад оформлення змісту роботи.....	29
Додаток Д. Приклад оформлення назв та тексту розділів і підрозділів.....	30
Додаток Е. Приклад оформлення рисунків.....	31
Додаток Ж. Приклад оформлення таблиць.....	31
Додаток З. Зразок оформлення списку використаних джерел.....	32
Додаток И. Приклад оформлення списку використаних джерел...	34
Додаток К. Приклад оформлення анотації.....	35
Додаток Л. Приклад оформлення зовнішньої рецензії на дипломну роботу бакалавра.....	36

ВСТУП

Дипломна робота бакалавра є випускною кваліфікаційною роботою наукового змісту, завершальним етапом навчального процесу з підготовки бакалаврів в галузі міжнародних економічних відносин, однією з найактивніших форм конкретного зв'язку теоретичного навчання з практичною діяльністю.

Метою виконання дипломної роботи є:

- закріплення і розширення теоретичних і практичних знань, отриманих студентом у процесі навчання;
- розвиток навичок аналітичної роботи й оволодіння методикою проведення досліджень для вирішення практичних питань в умовах конкретного підприємства або організації;
- виявлення підготовленості студента до самостійної роботи в сучасних умовах ринкових відносин у світовому господарстві та зовнішньоекономічній діяльності.

При написання роботи студент повинен показати:

- знання і правильне розуміння закономірностей, процесів і взаємозв'язків у галузі міжнародних економічних відносин;
- уміння використовувати нормативні документи, літературні джерела й аналізувати різноманітні ситуації, які можуть виникнути в процесі фінансової діяльності суб'єктів господарювання;
- уміння узагальнювати і систематизувати матеріал, висловлювати свої думки з того чи іншого питання;
- уміння робити висновки, обґрунтовувати пропозиції щодо вирішення питань з обраної тематики.

У дипломній роботі студент повинен показати знання в галузі міжнародних економічних відносин, загальнотеоретичну підготовку в сфері економіки та її галузей, фінансування і кредитування, ціноутворення, матеріально-технічного забезпечення та збуту продукції. Одночасно в роботі можуть бути розглянуті й теоретичні питання стосовно розвитку світового господарства та міжнародних економічних відносин, представлені наукові обґрунтування фінансування міжнародних програм і проектів тощо.

Випускна кваліфікаційна робота повинна носити характер теоретичного прикладного дослідження з обраної студентом теми та мати практичне значення. Під час викладу матеріалу дипломної роботи мають бути аргументованість думок і точність наведених даних.

Діяльність студента під час виконання дипломної роботи починається з вибору теми й отримання на випусковій кафедрі завдання з методичними рекомендаціями щодо її розробки. Тематика дипломних робіт визначається і затверджується кафедрою міжнародних економічних відносин (додаток А).

Вже на етапі вибору теми починається співпраця студента з керівником дипломної роботи. Для систематизації підготовки дипломної роботи студент розробляє і погоджує з керівником її детальну структуру. Керівник дипломної роботи призначається Наказом ректора про затвердження тем випускних робіт.

До основних функцій керівника роботи належать:

- допомога студенту в уточненні теми роботи і розробці її плану;
- орієнтація на збір необхідної для написання роботи інформації в період переддипломної практики;
- рекомендації щодо вибору літературних джерел: наукової, методологічної і спеціальної літератури;
- консультації щодо змісту роботи;
- контроль за виконанням окремих етапів роботи;
- поради щодо оформлення роботи, підготовки доповіді та графічних матеріалів;
- складання відгуку на дипломну роботу

Керівник дипломної роботи звертає увагу студента на недоліки в роботі (стиль викладу, оформлення, зміст підрозділів тощо), але не виправляє їх сам.

Після остаточного оформлення чистового варіанту дипломної роботи студент підписує її. Студент і керівник роботи ставлять свої підписи на титульному аркуші дипломної роботи.

1. ЗБІР ТА ОБРОБКА ФАКТИЧНОГО МАТЕРІАЛУ

Почати роботу доцільно з визначення кола джерел і літератури, необхідної для самостійного вивчення і подальшого розкриття теми. У цьому основну допомогу студенту, крім керівника, може надати методична література.

Кожне з джерел є по-своєму важливим. Праці вчених, фахівців, законодавчі та нормативні акти складають методологічну і методичну основу роботи над темою. Монографії і статті дозволяють глибоко проаналізувати сутність і причинно-наслідкові зв'язки явищ, що вивчаються. Статистичні збірки і довідники дають можливість знайти необхідні факти та цифри, що підтверджують ті чи інші теоретичні положення і висновки. Реферативні журнали є необхідною допомогою при вивченні змістовної сутності проблеми.

При підборі літератури необхідно враховувати, якою мірою певна книга (брошура, стаття) присвячена безпосередньо даній темі, розкриває й аналізує її зміст. Обираючи джерело, слід звернути увагу на рік видання книги. Як правило, вивченню підлягають праці, що містять останні досягнення науки з даного питання (за винятком історичних проблем). Бажано використовувати джерела, видані не більше ніж 5 років тому.

При вивченні незнайомої літератури зустрічаються нові поняття, визначення. Кожне з них слід виписати окремо, а потім за допомогою довідників знайти їх смислове значення.

Прочитавши та опрацювавши відібрану літературу, студент отримує загальне уявлення про місце і значення даної теми в курсі відповідної дисципліни, визначає її найважливіші проблеми. Потім вивчає документальні матеріали, що належать до питань теми.

Важливу роль у систематизації прочитаного відіграють нотатки. Зручніше робити нотатки на окремих аркушах. Аркуш ділиться на дві частини. У правій частині коротко формулюється сутність даної виписки. Потім записується її текст. Він може мати вигляд цитати, переказу змісту своїми словами, тез, статистичної або хронологічної таблиці. Нотатки мають бути компактними, коротко виражати сутність тексту. У лівій частині аркуша слід коротко сформулювати своє ставлення до даної тези, навести цитати, виказати свою думку або пропозицію щодо вирішення

питання. Після нотатки подається посилання на джерела, вказується на те, звідки взяті дані.

Зроблені нотатки групуються за проблемами. Забезпеченість нотатками тих чи інших проблем покаже, які питання з теми можна висвітлити досить повно, а які ні. Зміст згрупованих за проблемами нотаток є основою складання плану роботи. Консультація з керівником допоможе сформулювати його остаточно. Від точності формулювань питань плану багато в чому залежить успіх роботи. Розпливчаті, неконкретні формулювання можуть легко відвести від основної теми. І навпаки, зайва деталізація питання звузить тему дослідження. Викладення питань плану повинно бути логічним, зрозумілим. Для цього слід ретельно продумати внутрішню логічну структуру кожного питання, розбити основні питання плану на підпитання та, звіряючись з ними, розпочати написання тексту.

Випускнику слід мати на увазі, що робота не обов'язково має включати весь зібраний матеріал. Для написання тексту дипломної роботи мають відбиратися основні проблеми, які дають можливість повно розкрити зміст теми.

Слід послідовно і чітко підсумувати сутність даних питань. Матеріали, що наводяться в роботі, мають бути логічно взаємопов'язаними, щоб кожний подальший матеріал був продовженням попереднього і впливав з наведених висновків. Формулювання мають бути точними, зрозумілими, висловлені грамотно. Недостатньо чітка позиція і бідна, невиразна мова викладу завжди ускладнює сприйняття тексту, збіднює зміст роботи.

Текст закінченої дипломної роботи ілюструється економічними розрахунками та іншими необхідними документами.

Відбираючи практичний матеріал, слід звернути увагу на оформлення додатків, уміти правильно їх підготувати і пов'язати між собою, робити на них посилання в тексті роботи.

2. СТРУКТУРА ТА ЗМІСТ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

Дипломна робота бакалавра повинна мати обов'язкові складові частини, що розташовуються в певній послідовності:

- титульний аркуш;
- завдання до дипломної роботи (додаток В);
- зміст;

- вступ;
- основна частина;
- висновки;
- список використаних джерел;
- додатки (якщо є).

Додатково до дипломної роботи додаються:

- письмовий відгук керівника дипломної роботи з характеристикою діяльності випускника під час виконання дипломної роботи;
- письмова рецензія зовнішнього рецензента (завірена печаткою установи, де працює рецензент) **з оцінкою дипломної роботи за прийнятою шкалою оцінки знань**;
- анотації українською, російською та іноземною (нім., франц., англ.) мовами обсягом від 500 до 1000 друкованих знаків (додаток К);
- електронна копія роботи на CD-диску у форматі **pdf** з типовим ім'ям файлу: *Diplom_Ivanenko_2016.pdf*;
- подання голові ЕК (готується Секретарем ЕКу).

Місцезнаходження додаткових документів – вклеєний конверт формату А5 на жорсткій обкладинці в кінці дипломної роботи.

2.1. Титульний аркуш

Титульний аркуш дипломної роботи оформляється за встановленою формою (додаток Б). На титульному аркуші обов'язковою є наявність підписів студента та наукового керівника.

2.2. Зміст

Зміст відображає послідовність розташування складових частин дипломної роботи: вступу, назви всіх розділів і підрозділів, висновків, бібліографічного списку, додатків. У змісті вказується номер сторінки, з якої починається виклад кожної частини (додаток Г).

2.3. Вступ

Обсяг – 3–4 сторінки, або 5 % тексту рукопису. У вступі:

- обґрунтовується актуальність обраної теми;
- аналізується ступінь вивчення проблеми в літературі;
- визначаються мета і задачі роботи;
- визначаються об'єкт і предмет дослідження;
- вказуються використані методи й інформаційна база дослідження;

- наводиться апробація результатів дослідження;
- розкривається структура роботи.

Обґрунтовування актуальності обраної теми – початковий етап будь-якого дослідження. Дипломна робота бакалавра є кваліфікаційною роботою і те, як автор уміє обрати тему і наскільки правильно він її розуміє і оцінює з погляду своєчасності та соціальної значущості, характеризує його наукову зрілість і професійну підготовку. Висвітлення актуальності має бути небагатослівним: досить у межах однієї машинописної сторінки показати головне – сутність проблемної ситуації, що визначає актуальність теми.

Ступінь вивчення проблеми – це коротка характеристика раніше виконаних досліджень з даної тематики. Тут слід назвати авторів, що займаються або займалися даною проблематикою, оцінити якість і глибину їх розробок, коротко викласти різні точки зору і підходи до вирішення того чи іншого питання, пропозиції окремих авторів, а також висловити своє ставлення до вирішення проблеми, відзначивши правильне та економічно обґрунтоване її вирішення.

Від доказу актуальності та ступеня вивчення обраної теми логічним є перехід до формулювання **мети дослідження**, а також конкретних **задач**, які належить розв'язати відповідно до цієї мети. Метою будь-якого економічного дослідження є отримання певного конкретного результату – оцінка рівня розвитку, виявлення недоліків і проблем, обчислення нових показників, розробка або поліпшення методики, формулювання програми розвитку, виведення формули, встановлення параметрів і властивостей об'єкта тощо. Процес виконання роботи (вивчення, дослідження, виробництво, виготовлення тощо) не є метою.

Формулювання задач наводиться у вигляді переліку: вивчити..., описати..., встановити..., з'ясувати..., вивести формулу тощо. Постановку завдання слід робити ретельно, оскільки опис їх вирішення має скласти зміст розділів дипломної роботи.

Вступ також має містити визначення об'єкта та предмета дослідження. **Об'єкт дослідження** – це вся сукупність відносин різних аспектів теорії та практики науки, що надає джерело інформації для дослідження; або це явище, процес, що потребує вивчення. **Предмет наукового дослідження** знаходиться в межах об'єкта і відображає лише певну сторону об'єкта – суттєві зв'язки та відносини, властивості, аспекти, функції, що є головним для даного дослідження.

Наприклад:

Об'єктом дослідження є процес прямого іноземного інвестування в промисловість України. **Предметом дослідження** визначено мотиваційні механізми та сучасні заходи стимулювання іноземних інвестицій, теоретичні та практичні питання підвищення їх ефективності.

Використані методи дослідження. Методика – це спосіб, алгоритм виконання дослідження. Звичайно вона запозичена у когось («робота виконувалася аналогічно...»), але може бути розроблена самостійно. У характеристиці інформаційної бази дослідження слід зазначити найцікавіші книги, довідники, статті, звіти; поділити їх за важністю, якістю інформації, оригінальністю викладу, глибиною розробок.

Завершується вступ стандартною фразою: «Робота складається зі вступу, N розділів, висновків; містить N сторінок тексту, N рисунків, N таблиць, N додатків. Список джерел включає N найменувань літератури, N електронних публікацій».

2.4. Основна частина

Обсяг – приблизно **45 сторінок** або 75 % тексту рукопису. Тут розкривається основний зміст дипломної роботи.

Основна частина має складатися з **2 розділів**. Всередині розділу звичайно розглядаються декілька самостійних питань, які виділяються в окремі підрозділи. Зміст розділів повинен відповідати їх назві і загальній темі роботи.

Перший розділ має бути **теоретичним** і є методологічною основою для дослідження конкретної тематики. Обсяг розділу – приблизно **20 сторінок**. У ньому формулюють проблематику дослідження, досліджуються всі точки зору, обґрунтовуються і розкриваються методи дослідження. У цьому розділі повинно бути показано, які існують теоретичні підходи до даної проблеми, визначені методи, найбільш прийнятні для вирішення проблеми.

Підпункт 1.3. присвячується методам дослідження і має назву «Методи дослідження...» або «Методика дослідження...».

Другий розділ основної частини має бути більш конкретним, аналітичним, детально розкривати сутність теми роботи. У ньому досліджується сучасний стан питання, динаміка, вплив

різноманітних чинників, проводиться аналіз існуючих проблем і шляхів, їх практичне вирішення. У цьому розділі бажано дати оцінку повноти розв'язання визначених завдань, достовірності одержаних результатів (характеристик, показників), їх порівняння з аналогічними дослідженнями українських та зарубіжних авторів. Виклад матеріалу підпорядковують одній провідній ідеї, чітко визначеній темою роботи. За обсягом це найбільший розділ, в якому має бути приблизно **25 сторінок**.

Текст роботи має бути лаконічним, без надмірно доповідних описів відомих речей, повторів або відхилень від основної теми та обов'язково містити посилання на використовувані літературні джерела, останні публікації в періодичній літературі з проблеми, що досліджується. Не варто ускладнювати текст великими масивами законодавчих актів.

2.5. Висновки

Обсяг – **3–4 сторінки** або 6 % тексту рукопису. Тут викладаються висновки і пропозиції, що складають предмет захисту, – кінцеві результати виконаної роботи, що доводять досягнення автором поставленої мети дослідження.

Висновки і пропозиції формулюють за нумерованими пунктами (1, 2, 3 і т. п.) послідовно за кожним розділом роботи. Опис об'єкта, методика дослідження та інший зміст основної частини роботи у висновках не дублюються.

У цьому розділі необхідно надати підсумок усієї виконаної роботи. Висновки і пропозиції мають бути сформульовані в тезовій формі чітко, зрозуміло; відображати зміст роботи, її теоретичне і практичне значення. Кваліфіковано кожен пункт висновків складається з двох логічних частин – **твердження** («визначено...») і **доказу** («тому що...», «на підставі...»).

Усі частини дипломної роботи мають бути логічно пов'язані між собою і доповнювати одна одну.

2.6. Список використаних джерел

Після тексту дипломної роботи наводиться список використаних джерел (див. пункт 3.8). Кількість джерел літератури має складати не менше **50** найменувань, включаючи посилання на інтернет-ресурси. За виключенням класичних наукових праць до переліку літературних джерел недоцільно вносити праці, термін видання яких перевищує 5 років.

2.7. Додатки

Додатки (якщо вони є у роботі) розміщуються після списку використаних джерел. Вони містять необхідний ілюстрований і довідковий матеріал, що служить початковою базою для розрахунку, а саме:

- таблиці допоміжних цифрових даних;
- проміжні формули та розрахунки;
- законодавчі акти;
- заповнені бланки різних документів;
- інструкції та методики;
- описи алгоритмів і програм, виконаних на ЕОМ;
- зразки документів.

Під час використання в тексті роботи будь-яких матеріалів або даних з додатків слід робити посилання на відповідний додаток.

3. ОФОРМЛЕННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

3.1. Оформлення тексту

Текст дипломної роботи набирається на комп'ютері через півтора інтервали на стандартних аркушах формату А4 (210×297 мм) без рамки, не лінованих. Поля: з лівого боку – 30 мм, з правого – 15 мм, зверху – 20 мм, знизу – 20 мм. Абзацний відступ має бути скрізь однаковий – 1,0 см. Друкування тексту проводиться на одній стороні аркуша (пастою чорного кольору середньої жирності). Шрифт – Times New Roman, розмір – 14 пт.

Окрім чіткого дотримання описаних вище норм оформлення роботи, слід також дотримуватися таких загальних правил оформлення текстів:

- не допускається наявність у тексті подвійних пробілів, пробілів перед початком та після абзацу, пробілів перед знаками пунктуації (крапками, комами, двокрапками тощо);

- в усьому тексті роботи використовуються однакові типи маркерів для маркірованих списків, причому допускається вживання лише таких маркерів: «–», «а)» «1.», «1)» (без лапок);

- в усьому тексті роботи використовуються однакові типи лапок: «текст»;

- стиль «напівжирний» у тексті застосовується лише при оформленні заголовків розділів, підрозділів та підпунктів роботи,

а також для позначення заголовків елементів вступу («Актуальність дослідження», «Мета дослідження» тощо). Для інших цілей він не використовується;

- стиль «курсив» у тексті може використовуватися для позначення окремих фрагментів тексту, на які автор хоче звернути увагу;

- стиль «підкреслений» у тексті не використовується.

Обсяг роботи з урахуванням додатків – не більше **60 сторінок**.

У тексті бажано уникати складних і громіздких пропозицій. Не слід писати в роботі «я думаю», «я пропоную» тощо. Висловлювати матеріал рекомендується від першої особи множини «на нашу думку» (тобто на Вашу і керівника).

У роботі допускаються тільки загальноприйняті скорочення слів (СНД, ООН та ін.). Посилання на таблиці, рисунки робляться в тексті (додатки Д, Е, Ж).

3.2. Оформлення елементів тексту

Текст роботи розбивається на розділи і підрозділи, які повинні мати порядкові номери. Розділи основної частини нумеруються арабськими цифрами в межах усієї роботи.

Підрозділи нумеруються двома арабськими цифрами: перша цифра означає номер розділу, друга – номер підрозділу, наприклад: 2.3. (другий розділ, третій підрозділ).

Назви розділів роботи пишуться з нової сторінки великими літерами по центру (шрифт жирний). Перенесення частини слова в назві не допускається. Перед назвою підрозділу витримується інтервал в 1 рядок. Заголовки підрозділів друкують маленькими напівжирними літерами (крім першої великої) з абзацного відступу.

Крапка після назв розділів, підрозділів, таблиць, діаграм, графіків тощо не ставиться (додаток Д).

3.3. Нумерація сторінок

Нумерація сторінок роботи має бути наскрізною, включаючи список літератури і додатки. Першою сторінкою є титульний аркуш, другою та третьою – завдання до дипломної роботи, четвертою – зміст роботи і т. д. Номер сторінок проставляються арабськими цифрами в правому верхньому куті аркуша. На титульному аркуші номер сторінки не ставиться. Рисунки та таблиці, розташовані на окремих сторінках, включаються в загальну нумерацію.

3.4. Оформлення ілюстрацій

Усі ілюстрації (схеми, графіки, діаграми, креслення тощо) іменуються рисунками, в тексті вони іменуються словом «Рис. 1.2.», з позначенням номера розділу і номера рисунку в його межах. Підпис до рисунку розташовується під ним (додаток Е).

3.5. Оформлення таблиць

Усі таблиці повинні мати назви, що характеризують їх зміст. У правому верхньому куті над назвою таблиці пишеться слово «Таблиця 2.3» з позначенням номера розділу і номера таблиці в його межах. Назва таблиці пишеться над таблицею, вирівнювання – по центру. Крапка після назви таблиць не ставиться (додаток Ж).

Таблиці, наведені в додатку, нумеруються, як додатки. Заголовки в рядках таблиці слід писати стисло і зрозуміло, без скорочень слів. У графах таблиці обов'язково вказуються одиниці виміру. До кожної таблиці дається примітка з посиланням на джерело, звідки взяті цифрові дані.

При перенесенні таблиці на наступну сторінку стовпці нумерують і повторюють їх нумерацію на наступній сторінці. Заголовки таблиці не повторюють, пишуть: «Продовження таблиці 3.2». При оформленні великих таблиць допускається використання одиничного інтервалу між строками та зменшення шрифту до 12 пт.

3.6. Формули

Усі математичні формули і вирази, які є в роботі, необхідно пояснити. Якщо формула запозичена з літератури, можна обмежитися посиланням на джерело і розкрити сутність символів, що входять до неї. Оригінальні формули пояснюються в ході їх обґрунтовування. При цьому наводяться не всі елементарні проміжні результати, а лише основні етапи виведення формули і кінцевий результат.

Позначення величин пояснюють при їх першій появі в тексті. Доцільно пояснювати всі позначення, що містить заключна формула, особливо, якщо ця формула є розрахунковою.

Усі математичні вирази, а також знаки математичних дій у тексті з метою досягнення єдиного стилю друкуються прописними літерами.

При написанні математичних формул особливу увагу слід звертати на чітке виділення індексів і показників ступеня, розташування і довжину дробової риски тощо.

Формули в дипломній роботі підлягають нумерації в межах розділу. Номер формули розташовується в круглих дужках і нумерується на правій стороні аркуша на рівні останнього рядка формули.

Наприклад:

$$T = \frac{E + I}{ВВП} \times 100 \%. \quad (1.1) [22, \text{с. 27}]$$

3.7. Посилання на джерела

Усі наведені в дипломній роботі цитати, перефразовані положення і цифрові дані, отримані іншими авторами, повинні мати посилання на джерела. Посилання наводяться після згадки джерела або цитати з нього, для цього проставляють розташований у квадратні дужки порядковий номер, під яким це видання значиться в списку літератури, номер сторінки. Якщо посилання здійснюється відразу на декілька джерел, вони відділяються одне від одного крапкою з комою.

Наприклад:

[6]
[6; 7; 8–10]
[15, с. 28–29]
[89, с. 133–137, 208–209]
[19, с. 8; 20, с. 44–48]

3.8. Оформлення списку використаних джерел

Перелік використаних джерел рекомендується складати в алфавітному порядку в наступній послідовності:

- закони України;
- укази Президента України;
- декрети і постанови Кабінету Міністрів України;
- монографії, книги, статті, збірки документів;
- іноземні джерела;
- статистичні щорічники і бюлетені.
- ресурси електронних бібліотек.

Бібліографічний список нумерується від першої до останньої назви. Підзаголовки до окремих типів документів не робляться, кожен документ нумерується окремо.

До списку варто включати переважно нові джерела інформації, видані не раніше 2011 року

Зразки оформлення різних літературних джерел наведені в додатку З. Приклад оформлення списку використаних джерел наведений в додатку И.

3.9. Оформлення додатків

Додатки до дипломної роботи слід оформляти як продовження тексту, кожне застосування повинно починатися з нової сторінки. Додаток повинен мати заголовок, надрукований вгорі рядковими буквами симетрично відносно тексту сторінки. Посередині рядка над заголовком має бути надруковане слово «Додаток __» і прописна буква, що позначає додаток. Додатки слід позначати послідовно прописними буквами алфавіту: А, Б, В, Д, Ж, Е, З і т. д. Виключається вживання букв Г, Є, І, Ї, Й, О, Ч, Ь.

Додатки повинні мати наскрізну з текстом нумерацію сторінок.

4. РЕЦЕНЗУВАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

Рецензенти призначаються завідувачем випускаючої кафедри з числа викладачів економічних кафедр (крім випускаючої кафедри) і фахівців виробництва або фірм (з вищою економічною освітою), а також фахівців з адміністративного апарату районних, міських і обласних структур.

У рецензії наголошується на актуальність теми, міститься короткий, але глибокий розбір змісту дипломної роботи з обов'язковими конкретними критичними зауваженнями. У розділі «використання останніх досліджень» рецензент з'ясовує знання випускником проблемних питань з теми, чи наводиться точка зору економістів і власна думка автора щодо поставленої проблеми.

Аналізуючи основну частину дипломної роботи, рецензент встановлює, якою мірою випускнику вдалося виявити невирішені проблеми, відзначає особистий внесок автора в їх вирішення. Рецензент відзначає позитивні і негативні сторони роботи. Разом з тим, рецензент встановлює, чи повністю автор розкрив зміст теми і чи переконливо обґрунтував свої пропозиції, що було б слід

зробити додатково для більш аргументованого обґрунтування своїх пропозицій, для більш глибокого вивчення теоретичних положень.

Рецензія повинна мати оцінку дипломної роботи за прийнятою шкалою оцінки знань.

Форма рецензії наведена в додатку Л.

5. ПОРЯДОК ДОПУСКУ ДО ЗАХИСТУ

Кожен студент зобов'язаний пройти попередній захист. Попередній захист проводиться на розширеному засіданні кафедри або в комісії викладачів спільно зі студентами за 3–4 тижні до основного захисту. Ступінь готовності роботи до попереднього захисту – не менш ніж 80 % (допускаються тільки недоробки в оформленні роботи і відсутність супровідних матеріалів до роботи).

Попередній захист є «репетицією» і допуском до основного захисту. Студент виступає з доповіддю, читання якої небажано, та відповідає на поставлені запитання за змістом роботи і доповіді. Це дозволяє виявити недоліки в роботі, вказати шляхи їх усунення тощо.

Готову випускню кваліфікаційну роботу випускник підписує і передає на підпис науковому керівнику, а після цього зі всіма супровідними матеріалами – на випускаючу кафедру (не пізніше, ніж за тиждень до дня захисту). Завідувач кафедрою на підставі представлених матеріалів вирішує питання про допуск випускника до захисту.

У разі негативного вирішення це питання розглядається на засіданні кафедри за участю керівника випускної кваліфікаційної роботи. Витяг з протоколу засідання кафедри додається до проекту наказу про відрахування випускника.

6. ЗАХИСТ ВИПУСКНИХ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ

Захист випускних кваліфікаційних робіт проводиться на відкритих засіданнях Екзаменаційної комісії (ЕК). В ЕК випускник представляє наступні матеріали:

– випускню кваліфікаційну роботу;

- ілюстративні матеріали (презентації в Power Point і роздатковий матеріал);
- електронний носій з повним текстом роботи;
- письмовий відгук керівника випускної кваліфікаційної роботи;
- письмову зовнішню рецензію на випускну кваліфікаційну роботу;
- анотацію українською, російською та іноземною мовами (додаток К);
- фотокопію опублікованої статті та / або тези конференції з тематики роботи з вихідними даними.

До Екзаменаційної комісії можуть подаватися й інші матеріали, що характеризують освітню та професійну компетентність випускника, наукову та практичну цінність виконаної ним роботи (проекту): друковані статті, документи на право інтелектуальної власності, акти про практичне впровадження результатів дипломного проектування, зразки матеріалів, макети, вироби, нові технології, оригінальні математичні моделі та програми тощо.

Захист випускних кваліфікаційних робіт проходить у наступному порядку:

- інформація завідувача кафедрою про виконання випускником навчального плану;
- доповідь випускника тривалістю 8–10 хвилин;
- відповіді на питання членів ЕК і присутніх на захисті;
- оголошення відгуку та рецензій;
- відповіді дипломника на зауваження керівника і рецензента.

Доповідь структурно складається з трьох частин:

- **вступ** – 2–3 хвилини (короткий зміст вступу в роботу – обґрунтування вибору теми, мета, задачі, методика дослідження тощо);

- **інформація про виконану роботу** – 3–4 хвилини (послідовно за розділами основної частини – що автором самостійно здійснено, проаналізовано, розраховано тощо).

- **повний виклад результатів дослідження**, що складають предмет захисту, – 3–4 хвилини (висновки, тобто зміст висновку роботи).

Графічний матеріал за рішенням випускаючої кафедри виконується у вигляді слайдової презентації в Power Point (10–15 слайдів) і роздаткового матеріалу. На нього випускник посиляється під час доповіді.

Прилюдний захист дипломної роботи повинен мати характер наукової дискусії і проходити в обстановці взаємної поваги, високої вимогливості і принциповості, дотримання наукової етики. При цьому випускнику рекомендується в доповіді (як і в тексті роботи) уникати слів «я», «мною». Слід використовувати вирази «нами отримано», «в ході дослідження ми» тощо. Наприкінці доповіді випускник повинен повідомити про її закінчення словами «Доповідь закінчено, дякую за увагу».

Оцінювання результатів захисту дипломних робіт здійснюється у порядку, передбаченому прийнятою в Університеті системою контролю знань за національною шкалою та 100-бальною шкалою ЄКТС.

Випускнику кваліфікаційну роботу оцінюють на закритому засіданні ЕК. При оцінюванні роботи членами ЕК враховується глибина опрацювання і широта обхвату теми, ступінь використання джерел, уміння аналізувати зібраний матеріал, грамотність і стиль викладу, якість технічного оформлення роботи, якість доповіді студента і відповідей на запитання та критичні зауваження. При визначенні оцінки дипломної роботи береться до уваги рівень теоретичної, наукової та практичної підготовки студентів. Повторний захист дипломної роботи з метою підвищення оцінки не дозволяється.

Результат захисту оголошується того ж дня після оформлення протоколу засідання ЕК. Рішення про оцінку випускної кваліфікаційної роботи, а також про присвоєння випускнику відповідної кваліфікації і видачу диплому приймається ЕК.

Випускник, не допущений до захисту або такий, що отримав незадовільну оцінку, відраховується з університету.

У випадках, коли захист дипломної роботи визнається незадовільним, Екзаменаційна комісія встановлює, чи може студент подати на повторний захист ту саму роботу з доопрацюванням, чи він зобов'язаний опрацювати нову тему, визначену відповідною кафедрою, при повторній атестації. Рішення Екзаменаційної комісії зазначається у протоколі.

ДОДАТКИ

Додаток А

Типова тематика дипломних робіт бакалавра

Напрями досліджень	Теми (приклад)
1. Світова економіка та міжнародні економічні відносини	<ol style="list-style-type: none">1. Циклічність розвитку світової економіки: теорія і практика.2. Нерівномірність економічного розвитку світової економіки: центр і периферія.3. Економічне зростання, зайнятість і людський розвиток на початку ХХІ ст.4. Показники людського розвитку: концептуальний та прикладні аспекти (Індекс розвитку людського потенціалу).5. Рівень життя населення країн та / або груп країн: порівняльний аналіз на початку ХХІ ст.6. Розвинені країни у світовій економіці: особливості моделей розвитку.7. Особливості та специфіка азіатської моделі розвитку економіки.8. Особливості економічної моделі розвитку латиноамериканських країн.9. Країни Центральної та Східної Європи у світовій економіці: особливості моделей розвитку.10. Особливості рентної економіки нафто-видобувних країн Близького і Середнього Сходу.11. Нерівномірність економічного розвитку країн Африки.12. Економічний розвиток країн БРІКС: порівняльний аналіз.13. Економічний розвиток нових індустріальних країн: порівняльний аналіз.14. Концепція сталого економічного розвитку та її актуальність у сучасних умовах.15. Міжнародна конкурентоспроможність країн: теоретичні підходи та практична значущість.

	<p>16. Еволюція фінансової політики міжнародних організацій як наслідок глобальної кризи.</p> <p>17. Інноваційна економіка в країнах світу: порівняльний аналіз (на прикладі конкретної країни або групи країн).</p> <p>18. Агропромисловий комплекс країн світу (на прикладі конкретної країни або групи країн).</p> <p>19. Роль малого та середнього бізнесу в економіці країн (на прикладі конкретної країни або групи країн).</p> <p>20. Офшорний бізнес у системі економічної безпеки країни.</p> <p>21. Сучасні міграційні процеси в країнах ЄС і США: порівняльний аналіз.</p> <p>22. Особливості міграційної політики розвинених країн (на прикладі конкретної країни або групи країн).</p> <p>23. Особливості міграційної політики країн «Шенгенської групи».</p> <p>24. Особливості міграційної політики арабських держав (на прикладі конкретної країни або групи країн).</p> <p>25. Особливості міграційної політики (<u>назва країни</u>) в умовах глобалізації.</p> <p>26. Особливості міграційної політики (<u>назва країни</u>) та України.</p> <p>27. Просторова економіка</p>
2. Міжнародна торгівля товарами та послугами і світовий ринок	<p>1. Сучасні тенденції в світовій торгівлі сировинними товарами (на прикладі конкретної галузі).</p> <p>2. Сучасні тенденції в світовій торгівлі продовольством і проблема подолання продовольчої кризи.</p> <p>3. Сучасні тенденції в світовій торгівлі паливно-енергетичними товарами (на прикладі конкретної галузі).</p> <p>4. Світовий ринок нафти на початку XXI ст.: стан та перспективи розвитку.</p> <p>5. Сучасні тенденції в світовій торгівлі високотехнологічною продукцією (на прикладі конкретної галузі).</p>

	<p>6. Сучасні тенденції в світовій торгівлі середньо-технологічною продукцією (на прикладі конкретної галузі).</p> <p>7. Сучасні тенденції в світовій торгівлі комерційними послугами (на прикладі конкретної галузі).</p> <p>8. Особливості зовнішньої торгівлі США в світлі нової економічної політики: проблема торгового дефіциту.</p> <p>9. Антидемпінгові розслідування в рамках СОТ на початку ХХІ ст. (на прикладі конкретної країни або групи країн).</p> <p>10. Міжнародне регулювання транскордонного руху послуг (на прикладі конкретної країни, групи країн або виду послуг)</p>
<p>3. Світові галузі виробництва і світова виробнича інфраструктура</p>	<p>1. Основні тенденції розвитку світової промисловості на початку ХХІ ст.</p> <p>2. Сучасні тенденції та проблеми розвитку сільського господарства.</p> <p>3. Новітні галузі у світовій економіці («нова економіка», «зелена економіка», «економіка знань»).</p> <p>4. Стан і перспективи розвитку світового залізничного транспорту.</p> <p>5. Стан і перспективи розвитку транспортного машинобудування (на прикладі окремих галузей).</p> <p>6. Стан і перспективи розвитку світового автомобільного транспорту.</p> <p>7. Стан і перспективи розвитку світового морського транспорту.</p> <p>8. Стан і перспективи розвитку міжнародного трубопровідного транспорту.</p> <p>9. Стан і перспективи розвитку світового авіаційного транспорту.</p> <p>10. Світовий паливно-енергетичний комплекс і його особливості розвитку на початку ХХІ ст.</p> <p>11. Екологічні проблеми в сучасній світовій економіці та шляхи їх подолання (на прикладі конкретної країни або групи країн).</p>

	<p>12. Глобальна водогосподарська проблема: стан, перспективи, шляхи подолання.</p> <p>13. «Римський клуб» про межі зростання: глобальні виклики людству.</p> <p>14. Міжнародні транспортні коридори, їх роль та значення для національних економік в розвитку світового господарства</p>
4. Транснаціоналізація світової економіки	<p>1. Особливості стратегії ТНК на світовому ринку (на прикладі конкретної компанії).</p> <p>2. Російські ТНК у світовій економіці.</p> <p>3. Особливості присутності японських ТНК в економіці США.</p> <p>4. Особливості присутності ТНК країн ЄС в економіці США.</p> <p>5. Іноземні компанії на українському ринку: проблеми та перспективи (на прикладі конкретної компанії).</p> <p>6. Інтернаціоналізація технологічного розвитку і ТНК (на прикладі конкретної компанії).</p> <p>7. Особливості конкурентної боротьби між ТНК у провідних галузях світової економіки на початку ХХІ ст. (на прикладі конкретної галузі).</p> <p>8. Особливості діяльності китайських ТНК у світовій економіці (на прикладі конкретної компанії).</p> <p>9. Особливості діяльності ТНК в країнах АСЕАН (на прикладі конкретної компанії).</p> <p>10. Міждержавні ФПГ як засіб інтеграції країн СНД (на прикладі конкретної ФПГ).</p> <p>11. Міжнародне регулювання діяльності ТНК: історія та сучасні підходи як наслідок глобальної кризи</p>
5. Рух капіталу в світовій економіці	<p>1. Проблема зовнішнього боргу США та його вплив на економічний стан країни.</p> <p>2. Механізм регулювання зовнішньої заборгованості країн, що розвиваються (на прикладі конкретної країни, групи країн).</p> <p>3. Світові фінансові центри: порівняльний аналіз у посткризовий період.</p> <p>4. Інституційна структура світового ринку цінних паперів.</p>

	<p>5. Сучасні форми інвестування в розвинених країнах (на прикладі конкретної країни, групи країн).</p> <p>6. Офшорні центри світу: механізм функціонування та роль у світовій економіці в посткризовий період.</p> <p>7. Особливості функціонування Європейської валютної системи в посткризовий період.</p> <p>8. Особливості функціонування ринку єврооблігацій у посткризовий період.</p> <p>9. Особливості функціонування ринку євродоларів у посткризовий період.</p> <p>10. Особливості функціонування національної фінансової системи в посткризовий період (на прикладі конкретної країни, групи країн)</p>
6. Світові регіональні та інтеграційні процеси	<p>1. Особливості економічної інтеграції в рамках ЄС.</p> <p>2. Економічна політика ЄС в умовах світової фінансової кризи 2008–2010 рр.</p> <p>3. Регіональна політика ЄС і діяльність Структурних фондів.</p> <p>4. Єдина аграрна політика ЄС на початку ХХІ ст.</p> <p>5. Єдина політика ЄС у галузі освіти на початку ХХІ ст.</p> <p>6. Єдина енергетична політика ЄС на початку ХХІ ст.</p> <p>7. Єдина транспортна політика ЄС на початку ХХІ ст.</p> <p>8. Науково-технічна політика ЄС на початку ХХІ ст.</p> <p>9. Європейська соціальна політика: напрями та тенденції.</p> <p>10. Фактори економічної конкурентоспроможності ЄС: Лісабонська стратегія та її результати.</p> <p>11. Особливості економічної інтеграції в рамках НАФТА.</p> <p>12. Особливості економічної інтеграції в рамках МЕРКОСУР.</p>

	<p>13. Особливості процесів економічної інтеграції на африканському континенті.</p> <p>14. Особливості економічної інтеграції арабських країн.</p> <p>15. Особливості економічної інтеграції в рамках АСЕАН.</p> <p>16. Особливості міжнародного співробітництва країн у рамках АТЕС: процеси всесвітньої інтернаціоналізації на стадії глобалізації.</p> <p>17. Співдружність незалежних держав (СНД) як інтеграційна група: сучасний стан та перспективи розвитку</p>
7. Міжнародне економічне співробітництво	<p>1. Розвиток економічних відносин Китаю та ЄС: проблеми та перспективи.</p> <p>2. Розвиток економічних відносин ЄС і США: проблеми та перспективи.</p> <p>3. Розвиток економічних відносин ЄС і Японії: проблеми та перспективи.</p> <p>4. Розвиток економічних відносин ЄС і Росії: проблеми та перспективи.</p> <p>5. Розвиток економічних відносин Китаю і США: проблеми та перспективи.</p> <p>6. Розвиток економічних відносин Китаю і Росії: проблеми та перспективи.</p> <p>7. Розвиток економічних відносин Китаю і Японії: проблеми та перспективи.</p> <p>8. Розвиток економічних відносин Китаю і України: проблеми та перспективи.</p> <p>9. Розвиток економічних відносин ЄС і України: проблеми та перспективи.</p> <p>10. Розвиток економічних відносин США і України: проблеми та перспективи.</p> <p>11. Розвиток економічних відносин України і Польщі: проблеми та перспективи.</p> <p>12. Розвиток економічних відносин України і Болгарії: проблеми та перспективи.</p> <p>13. Розвиток економічних відносин України і Угорщини: проблеми та перспективи.</p> <p>14. Розвиток економічних відносин України і Білорусі: проблеми та перспективи.</p> <p>15. Торговельно-економічні відносини України і Канади: стан і перспективи</p>

Приклад оформлення титульного аркуша

**Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу
Кафедра міжнародних економічних відносин**

**Дипломна робота
бакалавра**

Кегль 22 пт

Кегль 16 пт

**на тему: «ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНЕ
СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ З КРАЇНАМИ
МАГРИБУ: СУЧАСНИЙ СТАН, ТЕНДЕНЦІЇ
ТА ПЕРСПЕКТИВИ»**

Виконав:
студент 4 курсу, групи УО-41
напряму підготовки 6.030203 –
«Міжнародні економічні відносини»

Петренко М. О.

Керівник к.е.н., доц. Непрядкіна Н. В.

Рецензент: к.е.н., доц. Шуба О. А.

Харків – 2016 року

Приклад оформлення завдання до дипломної роботи

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

Кафедра міжнародних економічних відносин

Освітньо-кваліфікаційний рівень бакалавр

Напрямок підготовки 6.030203 – «Міжнародні економічні відносини»

Спеціальність _____

ЗАТВЕРДЖУЮ

**Завідувач кафедри міжнародних
економічних відносин
Казакова Н. А.**

« ____ » _____ 2016 року

**З А В Д А Н Н Я
НА ДИПЛОМНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ**

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи _____

керівник роботи _____

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом вищого навчального закладу від « ____ » ____ 20 ____ р. № ____

2. Строк подання студентом роботи _____

3. Вихідні дані до роботи _____

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) _____

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень) _____

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка

Студент _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник роботи _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Приклад оформлення змісту роботи

Вступ	3
Розділ 1. Теоретичні засади виникнення та генезису міжнародної торгівлі	7
1.1. Теоретико-методологічне підґрунтя ефективного функціонування національної економіки	7
1.2. Конкуренція як механізм стимулювання підвищення ефективності функціонування національної економіки	13
1.3. Методи дослідження міжнародної торгівлі	19
Висновки до першого розділу	25
Розділ 2. Зовнішньоторговельний сектор України в сучасних світогосподарських процесах	27
2.1. Галузевий вектор формування зовнішньоторговельної спеціалізації української економіки в умовах економічної кризи	27
2.2. Сучасний стан торговельного режиму імпорту в Україні	34
2.3. Конкурентоспроможність національної економіки України та зовнішньоекономічний вимір світової кризи	41
Висновки до другого розділу	48
Висновки	50
Список використаних джерел	55
Додатки	58

Приклад оформлення назв та тексту розділів і підрозділів

РОЗДІЛ 1. МІЖНАРОДНА ТОРГІВЛЯ ПОСЛУГАМИ В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

1.1. Особливості та структура світової торгівлі послугами

Визначальними чинниками активного розвитку ринку послуг є науково-технічна революція і структурно-технологічна перебудова матеріального виробництва. Науково-технічна революція обумовлює вихід на ринок широкого спектра інноваційних послуг, пов'язаних з інформаційними технологіями, комп'ютеризацією, новими способами комунікацій.

Світовий ринок послуг – це розгалужена система вузько-спеціалізованих ринків. Його можна визначити також як систему міжнародних відносин, які існують на основі міжнародного поділу праці, де основним товарним об'єктом виступають різноманітні види послуг [10, с. 113]. Міжнародна статистика свідчить, що ринок послуг є одним з найбільш швидкозростаючих секторів світового ринку (рис. 1.1). Частка торгівлі послугами в системі міжнародної торгівлі складає 20 % і продовжує зростати [23, с. 68].

Класифікація послуг представляє серйозну методологічну проблему. Різні міжнародні організації її трактують по-різному. Наприклад, у країнах Організації економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР) міжнародні послуги підрозділяються на п'ять видів [13, с. 10]:

- фінансові;
- інформаційні (комунікаційні);
- професійні (виробничі);
- туристичні;
- соціальні.

Висновки до першого розділу

Приклад оформлення рисунків

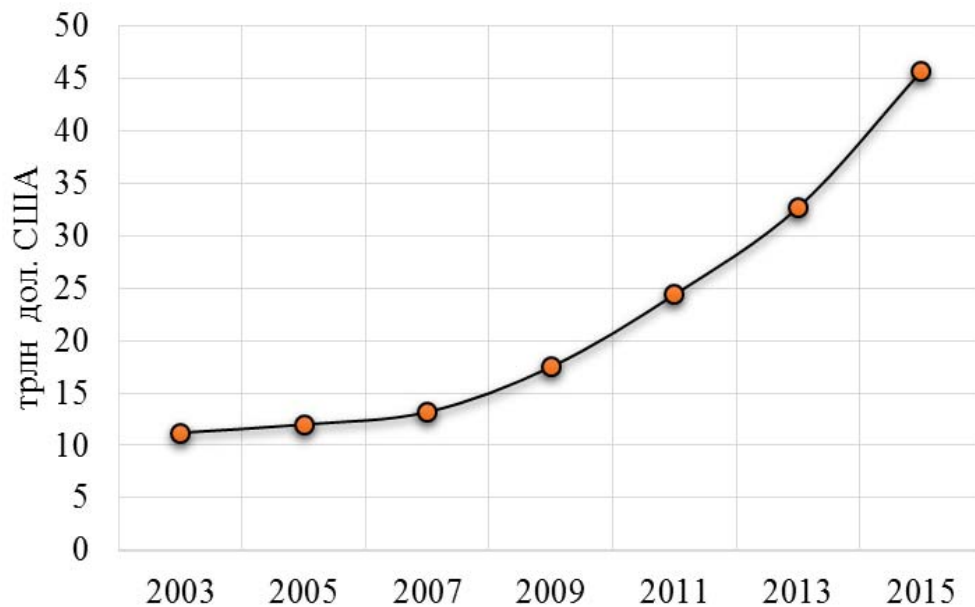

Рис. 1.6. Динаміка росту товарообігу світової торгівлі [23, с. 36]

Приклад оформлення таблиць

Таблиця 2.2

Динаміка зростання обсягів світової торгівлі, трлн дол. США

	2003	2005	2007	2009	2011	2013	2015
Світовий експорт	5,6	6,0	6,6	8,8	12,4	16,4	22,9
Світовий імпорт	5,6	6,0	6,6	8,7	12,0	16,3	22,8
Товарообіг світової торгівлі	11,2	12,0	13,2	17,5	24,4	32,7	45,7

Таблиця складена автором за матеріалами: [20, с. 145]

Зразок оформлення списку використаних джерел

Характеристика джерела	Приклади оформлення
Один автор	Філіпенко А. С. Теорія міжнародної економічної політики : навч. посіб. / А. С. Філіпенко. – К. : Академвидав, 2013. – 212 с.
Два автори	Пол Самуельсон. Экономика = Economics / Пол Самуельсон, Вильям Нордхаус. – [19-е издание]. – М. : Вильямс, 2014. – 1360 с.
Три автори	Парфіненко А. Ю. Туристичне країнознавство : підручник / А. Ю. Парфіненко, В. І. Сідоров, О. О. Любіцева. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Знання, 2015. – 551 с.
Чотири автори та більше	Міжнародні економічні відносини: практикум : навч. посіб. для студ. екон. напрямів та спец. вищ. навч. закл. / [О. І. Шнирков та ін.]; за ред. проф. О. І. Шниркова. – Черкаси : Чабаненко Ю. А., 2013. – 183 с.
Монографії	Трансформація міжнародних економічних відносин в епоху глобалізації : колективна монографія / кол. авт. ; за ред. А. П. Голікова, О. А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 316 с.
Без автора	Міжнародні економічні відносини : підручник (рек. МОН України, лист № 1/11-5842 від 18.04.2014 р.) / за ред. Голікова А. П., Довгаль О. А. – Х. : Видавництво ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 464 с.
Багатотомний документ	Сумма знаний в экономике : справочное пособие для студ. эконом. спец. : в 2 т. / В. И. Захарченко, Э. А. Кузнецов. – Одесса : Наука и техника, 2008. – Т. 1. – 352 с. Сумма знаний в экономике : справочное пособие для студ. эконом. спец. : в 2 т. / В. И. Захарченко, Э. А. Кузнецов. – Одесса : Наука и техника, 2008. – Т. 2. – 428 с.
Матеріали конференцій	Україна в політичній, економічній, правовій та інформаційній сферах: геостратегічні пріоритети : матеріали наукової конференції, 15 жовтня 2015 р. / М-во освіти і науки України. – К. : Київський університет. – 290 с.

Словники	Європейський Союз: економіка, політика, право : енцикл. слов. / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка ; [Андреева О. М. та ін. ; ред. кол. В. В. Копійка (голова) та ін.]. – К. : Київський університет, 2011. – 367 с.
Атласи	Національний атлас України / НАН України, Інститут географії, Державна служба геодезії, картографії та кадастру ; голов. ред. Національного атласу України Л. Г. Руденко ; голова ред. кол. Б. Є. Патон. – К. : ДНВП «Картографія», 2007. – 435 с.: іл., карти.
Стандарти	Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання : (ГОСТ 7.1–2003, IDT) : ДСТУ ГОСТ 7.1:2006. – Чинний з 2007–07–01. – К. : Держспоживстандарт України, 2007. – III, III, 47 с. – (Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи) (Національний стандарт України).
Частина книги, періодичного видання	1. Мельник О. Г. Модульний принцип формування інвестиційних пропозицій пріоритетних напрямків розвитку високих технологій / О. Г. Мельник // Бізнес Інформ. – 2015. – № 6. – С. 79–86. 2. Матюшенко И. Ю. Индикаторы уровня развития человеческого капитала и формирования проактивного государства / И. Ю. Матюшенко // Человеческий капитал: теория и практика управления в социально-экономических системах : монография. – М. : ИНФРА-М, 2014. – 16 с.
Електронні ресурси	Стратегія соціально-економічного розвитку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ukrkniga.org.ua/ukrkniga-text/749/3A

Примітки:

Бібліографічний опис оформлюється згідно з ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 «Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання».

Приклад оформлення списку використаних джерел

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про зовнішньоекономічну діяльність : Закон України від 16.04.1991 р. № 959-ХІІ (зі змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 29. – Ст. 377.
2. Державна програма розвитку транскордонного співробітництва на період 2007-2010 роки : Постанова Кабінету Міністрів України від 27.12.2006 р. № 1819 // Офіційний вісник України. – 2003. – № 52.
3. Голіков А. П. Економіко-математичне моделювання світогосподарських процесів : [навч. посіб.] / А. П. Голіков. – 3-тє вид., перероб. і доп. – К. : Знання, 2009. – 222 с.
4. Гончаренко Н. І. Міжнародна економічна діяльність країн Євросоюзу і України в контексті економічної лібералізації : [монографія] / Н. І. Гончаренко. – Х. , 2011. – 167 с.
5. Довгаль О. А. Особливості розвитку сфери послуг в умовах процесу глобалізації / О. А. Довгаль // Вісн. Харк. нац. ун-ту імені В. Н. Каразіна. Сер. : Економічна. – Х. , 2011. – № 998. – С. 14–18.
6. Міжнародні економічні відносини : [підручник.] / [за ред. проф. А. П. Голікова, проф. О. А. Довгаль]. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 464 с.
7. Податкові системи зарубіжних країн : [монографія] / [за ред. проф. В. І. Сідорова]. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2011. – 263 с.
8. Регіональна економіка та природокористування : [навч. посібник] / А. П. Голіков, О. Г. Дейнека, Л. О. Позднякова, П. О. Черномаз ; [за ред. А. П. Голікова]. – 2-ге вид. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 352 с.
9. Статистична інформація [Електронний ресурс] / Державний комітет статистики України. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
10. Soros G. Georg Soros on Globalisation / G. Soros – Oxford : Public Affairs, 2007. – 314 p.

Приклад оформлення анотації

АНОТАЦІЯ

Єфімов О. В. Міжнародна інтелектуальна міграція та її вплив на економіку України : дипломна робота бакалавра [Рукопис] / О. В. Єфімов. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2016. – 63 с.

Дипломна робота бакалавра присвячена дослідженню процесу міжнародної інтелектуальної міграції в умовах глобалізації, її впливу на розвиток світової економіки та наслідків для економіки України. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків; містить 8 рисунків, 5 таблиць, список використаних джерел з 52 найменувань.

У першому розділі роботи розглядаються основні теорії міжнародної трудової міграції, методика дослідження.

У другому розділі визначено масштаби, форми та напрямки міжнародної інтелектуальної міграції, її роль у розвитку світової економіки та досвід регулювання.

Ключові слова: міжнародна інтелектуальна міграція, «відтік умів», інтелектуальний потенціал.

Нижче те ж саме російською та англійською мовами, на одному аркуші (одиничним інтервалом) з двох боків.

Приклад оформлення зовнішньої рецензії на дипломну роботу бакалавра

РЕЦЕНЗІЯ

на дипломну роботу бакалавра 4-го курсу
групи УО-41 денної (заочної) форми навчання
напряму підготовки 6.030203 – «Міжнародні економічні відносини»
факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

(прізвище, ім'я по батькові)

на тему _____

1. Актуальність теми _____

2. Характеристика якості виконання кожного розділу роботи _____

3. Ступінь обґрунтованості висновків роботи _____

4. Характеристика ілюстративної частини роботи _____

5. Використання в роботі останніх досліджень,
передових методів і технологій (дослідницька частина) _____

6. Позитивні сторони роботи _____

7. Недоліки роботи _____

8. Практичне значення роботи _____

9. Загальна оцінка дипломної роботи _____

Рецензент:

Печатка установи